

بررسی و تطبیق مؤلفه‌های سلامت احصا شده در خطابات قرآنی «یا ایها الناس» و «یا ایها الذین آمنوا»

عدیل حمیدوند^{۱*}، محمد عظیمی^۲، مرتضی گلشنی گهرز^۳، عبدالله اسدی^۴، کاظم معاضدی عالی^۵، سید مهدی حسینی^۵

چکیده

زمینه و هدف: اهمیت سلامت همواره مورد توجه قرآن کریم قرار گرفته به طوری که از بررسی آیات آن می‌توان به امر حاضر پی برد. از این سو نیز هدف پژوهش حاضر بررسی مؤلفه‌های سلامت در سطح خطابات خاص و عام نظیر خطابات «یا ایها الناس» و «یا ایها الذین آمنوا» قرآن کریم بود.

روش کار: پژوهش کاربردی حاضر در دو مرحله به منظور دستیابی به یافته‌ها انجام پذیرفت. گام اول: با استفاده از روش پژوهش کیفی از نوع توصیفی و تحلیلی انجام گردیده است. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از روش سه‌سوسازی استفاده گردید؛ یعنی مطالعه با استناد به مبانی برخاسته از آیات قرآن انجام شد. گام دوم: به منظور بررسی فراوانی و ضریب اهمیت مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص و عام قرآن، در این پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. محتوای طرح از نظر پاسخگو (متن قرآن کریم) و ۸ مؤلفه سلامت مستخرج از این خطابات به روش آنتروپی شانون مورد توجه و بررسی واقع شد.

یافته‌ها: یافته‌های به دست آمده بیانگر آن بود که به مؤلفه سلامت معنوی با میزان ۷۰ مورد در کل خطابات خاص و عام بیشترین توجه گشته و به سلامت جنسی با ۱ مورد کمترین توجه صورت گرفته است. از سویی به مؤلفه سلامت اخلاقی به میزان ۳۱ مورد، سلامت اجتماعی ۱۲ مورد، سلامت تغذیه ۹ مورد، سلامت جسمی به میزان ۸ مورد، سلامت اقتصادی به میزان ۸ مورد و سلامت خانواده به میزان ۵ مورد اشاره است.

نتیجه‌گیری: یافته‌های حاصل از فراوانی مؤلفه‌ها نشان داده است که بیشترین ضریب اهمیت در بین مؤلفه‌های سلامت مستخرج از خطابات خاص و عام قرآن، بیشترین ضریب اهمیت مربوط به سلامت معنوی با میزان ۰/۲۸۷ بوده که در رتبه اول و کمترین میزان ضریب اهمیت مربوط به سلامت جنسی با میزان ضریب اهمیت ۰/۰۲۲ است که در رتبه هفتم قرار دارد.

کلمات کلیدی: خطابات خاص و عام، سلامت، قرآن کریم.

۱. * نویسنده مسئول، مربی گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

۲. دانشیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران

۳. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه فرهنگیان علامه امینی، تبریز، ایران

۴. استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

۵. گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران

مقدمه

قرآن کلامی است که بر جبین تاریخ همواره درخشیده و هیچ کتابی را و کلامی را سراغ نداریم که از الطاف، انوار و مرحمت‌های آن توانسته باشد پیشی و سبقت بگیرد و حتی اینکه قادر بر آن باشد تا با آن ادعای برابری کند. به طوری که مسلمانان در طول تاریخ همواره در عجایب آن توقف نموده و تأمل و فکر داشتند و قلوب خود را با آن عجین نمودند و از سویی مدام بدان توجه و رجوع کرده و از این شیوه توانستند ارتقا یابند (۱). قرآن به عنوان کتابی آسمانی و بر حق که نازل شده بر مسلمین و به عنوان معجزه‌ای از نوع فرهنگ است. به طوری که هم اعجاز مفهومی داشته و هم شامل اعجاز ادبی و متن زبانی است (۲). به طور که درک و فهم قرآن کریم به عنوان کتابی بر حق و آسمانی وظیفه هر شخص مسلمانی بوده و وظیفه هر مسلمان است که قصد شناختن اسلام ناب را داشته باشد. بدین روال نیز عنایت بر آن است تا کتاب آسمانی قرآن را بشناسد و اهداف آن را دریابد (۳) به طوری که در این راستا امام صادق (ع) بایانی مبارک چنین بیان داشتند: «لَأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمْ يَجْعَلْهُ لَزْمَانًا دُونَ زَمَانٍ وَ لَا لِنَاسٍ دُونَ نَاسٍ، فَهُوَ فِي كُلِّ زَمَانٍ جَدِيدٌ وَ عِنْدَ كُلِّ قَوْمٍ غَضٌّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»، «چون خداوند باری تعالی، آن (قرآن) را تنها برای زمانی خاص و مردمی خاص قرار نداده است. از این رو، در هر زمانی و برای هر ملتی تا روز قیامت تازه و با طراوت است» (۴). از سویی نیز امام الرئوف حضرت امام رضا (ع) نیز چنین بیان می‌دارند: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَجْعَلِ الْقُرْآنَ لَزْمَانَ دُونَ زَمَانٍ وَلَا لِنَاسٍ دُونَ نَاسٍ فَهُوَ فِي كُلِّ زَمَانٍ جَدِيدٌ وَعِنْدَ كُلِّ قَوْمٍ غَضٌّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»، «پروردگار قرآن را برای زمانی خاص قرار نداده و نه برای جمعیتی خاص، پس بنابراین در هر زمانی تازه بوده و در نزد هر جمعی با طراوت است» (۵)؛ بنابراین و بر اساس بیان مبارک معصومین (ع) قرآن همواره مایه رحمت و معجزه بوده و در هر زمان باید از آن بهره جست. از سویی قرآن کریم، روش‌های گوناگون و متنوعی را

برای پیاده‌سازی مفاهیم الهی خویش در پیش داشته و از جمله آن نیز مخاطب قرار دادن شخص یا گروهی قبل از بیان هر مطالبی است. به طوری که این شیوه علاوه بر آن که جلب توجه می‌نماید، موجب جدا شدن این معجزه الهی از دیگر کتب شده و دلیلی پرواضح برای هماهنگی این کتاب با فطرت و ذات بشری است (۶).

باید بیان داشت که در سطح قرآن کریم انواعی از خطابات قرار دارد که هر کدام گروهی از بشر و فرد را مورد مخاطبه قرار داده و در این میان خطابات این جوزی را می‌توان از جامع‌ترین خطابات برشمرد که از جمله آن‌ها خطابات عام و خطابات خاص است (۷). به طوری که خطاب عام را می‌توان این‌گونه بیان داشت که منظور از آن عموم مخاطبین و مردم هستند همانند این آیه: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ»، «ای مردم نعمت پروردگار را بر خویش یاد کنید» (۸). از سویی نیز مراد از خطاب خاص را می‌توان این‌گونه قلمداد کرد که منظور از آن افراد خاص و مورد نظر می‌باشند همانند این آیه: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ»، «ای کسانی که ایمان آوردید از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید که پاره‌ای از گمان‌ها گناه است» (۸) بر این اساس بایستی بیان داشت که برخی خطابه‌های قرآن همانند «یا ایها الناس» برای عموم بوده و برخی نیز همانند «یا ایها الذین آمنو» برای بندگانی خاص بکار رفته است که مورد توجه است؛ بنابراین باید بیان داشت که قرآن کریم انواعی از خطابات را داشته که برخی به مثابه یک کل صحبت نموده همانند «یا بنی آدم»، «یا ایها الناس» و از آن به خطابات عام یاد شده و برخی نیز به گروهی از افراد نظیر مؤمنان، کافران، مشرکان و منافقان اشاره داشته است (۹) به طوری که در این میان عبارات «یا ایها الناس» به عنوان خطابه‌ای برای عموم و عبارت «یا ایها الذین آمنو» به عنوان خطابه‌ای برای گروه خاص مؤمنین پیرنگ بوده و می‌توان بیان داشت که عبارت «یا ایها الناس» با ندای به ناس (مردم) حدود

۲۱ بار در قرآن به کار رفته و به عنوان یکی از عام‌ترین خطاب‌ها در میان خطابات قرآنی است (۲). از سویی نیز باید بیان داشت که از آنجایی در فرهنگ اسلامی، سلامت انسان بسیار اهمیت داشته و داشتن جسم و روانی سالم از نعمت‌های الهی بشمار رفته به طوری که همواره بزرگان دین نیز بدان اشاره داشتند، مورد توجه قرآن قرار داشته و از آن می‌توان سرلوحه‌ای برای کمال حیات خویش قرار داد. به گونه‌ای که همواره مشاهده بر آن است که قرآن کریم در این میان به طور واضح بر سلامت انسان از ابعاد گوناگون آن پرداخته و در خطابات قرآنی اعم از خاص و عام آن نیز توجه امر سلامت و مؤلفه‌های آن پرواضح است. به طوری که برای مثال می‌توان به آیه ۱۷۲ سوره بقره اشاره داشت که با خطاب به یایهاالذین آمنو، این چنین به مؤمنان با خطاب‌های خاص به سلامت تغذیه اشاره داشته است: « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهِ تَعْبُدُونَ »، «ای کسانی که ایمان آوردید از نعمت‌های پاک و تمیزی که به شما روزی داده‌ایم بخورید و شکر خداوند را بجای آورید اگر او را پرستش می‌نمایید» (۸)؛ بنابراین باید بیان داشت که با عنایت به آیات قرآن و با توجه به خطابات آن می‌توان فهمید که قرآن همواره در خطابات خویش سلامت را نیز مورد عنایت خویش قرار داده است.

با عنایت به اهمیت سلامت در قرآن کریم نیز پاره‌ای از پژوهش‌ها صورت گرفته است که به چند مورد اشاره می‌نماییم: دهقانی و همکاران (۱۰) در پژوهشی به بررسی مؤلفه‌های بهداشت و سلامت جسمانی از منظر قرآن پرداختند. آنان در این پژوهش بیان داشتند که سلامت تغذیه با امور معنوی و جهان‌بینی توحیدی در ارتباط است که به خوردنی‌های حلال و طیب، توصیه کرده، از خوردنی‌های حرام، مانند گوشت خوک و الکل (شراب) پرهیز نموده است. در حوزه بهداشت فردی نیز طهارت و نظافت، یک اصل مهم تلقی می‌شود و در حوزه بهداشت جنسی نیز قرآن و ائمه در موارد متعددی

قوانین بهداشت جنسی را بیان کرده‌اند تا از انحرافات جنسی و ابتلای انسان به بیماری‌های جنسی و جسمی و پیامدهای آن‌ها پیشگیری نماید. فاطمی نیا و امیرآبادی فراهانی (۱۱) در پژوهشی به سلامت اجتماعی در آیین قرآن پرداختند. آنان در پژوهش حاضر بیان داشتند که در بعد فردی به سلامت معنوی به معنای اعتقاد به توحید، معاد و نبوت و معناداری جهان هستی، سلامت رفتاری به معنای پرهیز از ذیلت‌ها و تقرب به فضیلت‌ها و سلامت جسمی به معنای حفظ جان و تغذیه مناسب پرداخته شده است. در بعد جمعی سلامت موضوعاتی چون سلامت خانواده، سلامت محلی، سلامت سازمانی و سلامت زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گرفته است. ابعاد فردی و جمعی سلامت اجتماعی زمینه‌ساز جامعه سالم هستند که با راهبردهایی چون توحید، ولایت، تعاون، اتحاد، عدالت، خردگرایی، کمال‌جویی، شریعت محوری و حق‌جویی قابل تحقق هستند. صابری نیا و همکاران (۱۲) نیز طی پژوهشی بیان داشتند که در آموزه‌های دین مبین اسلام و احادیث ائمه معصوم (ع) مباحث بهداشتی، تغذیه، سلامت جسم و جان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بهره‌برداری بیشتر و جزئی‌تر از آیات الهی در زمینه حفظ و ارتقای سلامتی ضروری به نظر می‌رسد. عمل به آیات قرآن به عنوان راهکاری مهم در پیشگیری بسیاری از بیماری‌های جسمی و روانی با تأکید بر تغذیه و آرامش روحی می‌تواند مورد استفاده جامعه اسلامی قرار گیرد. اسماعیلی صدرآبادی و همکاران (۱۳) در پژوهشی بیان داشتند با تدبیر در آیات قرآن به‌ویژه در محتواها و مفاهیم آیاتی چون ایمان، حجاب، ازدواج و دنیا‌گریزی، ذکر و دعا می‌توان هم در پیشگیری و هم در درمان بیماری‌های روانی به نتایج مطلوب رسید. یدالله‌پور و همکاران (۱۴) در پژوهشی بیان داشتند که بعد از بررسی مؤلفه‌های سلامت جسمی، روانی و اجتماعی در قرآن محرز شد که ۲۶۴ بار به این موارد پرداخته شده که در این میان به سلامت اجتماعی با ۱۰۱ مورد

بررسی و تطبیق مؤلفه‌های سلامت احصا شده...

بیشترین اشاره و به سلامت جسمی با ۶۹ مورد در میان این سه مؤلفه سلامت کم‌ترین اشاره صورت گرفته است.

بنا بر آنچه بیان شد قرآن کریم به‌منزله مسیری روشن برای تمام اعصار بشری بوده و از این سو نیز با خطابات خویش به مخلوقات برخی ملزومات کمال بشری را متذکر گشته است که از جمله آنان سلامت بشری است. از این سو نیز پژوهش حاضر بر آن است تا به سلامت و ابعاد آن از منظر قرآن در خطابات خاص و عامی نظیر «یا ایها الناس» و «یا ایها المومنون» بپردازد که در سایر پژوهش‌ها به‌طور خاص بدان پرداخت نشده است. از این سو نیز هدف پژوهش حاضر بررسی و تطبیق مؤلفه‌های سلامت احصا شده در قرآن در خطابات قرآنی یا ایها الناس و یا ایها الذین آمنوا است و بر پایه آن نیز سؤالات زیر مطرح است: ۱- به ابعاد سلامت در خطابات خاص و عام به چه میزان اشاره شده است؟ ۲- میزان ضریب اهمیت هر کدام از ابعاد مورد توجه خطابات خاص و عام چقدر است؟

روش پژوهش

پژوهش کاربردی حاضر در دو مرحله به‌منظور دستیابی به یافته‌ها انجام پذیرفت:

گام اول: با استفاده از روش پژوهش کیفی از نوع توصیفی و تحلیلی انجام گردید. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از روش سه‌سوسازی استفاده گردید؛ یعنی مطالعه با استناد به مبانی برخاسته از آیات قرآن و خطابات خاص و عام آن مؤلفه‌های سلامت.

گام دوم: به‌منظور بررسی فراوانی و ضریب اهمیت مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص و عام قرآن کریم، در این پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. واحد تحلیل صفحات (متون) بود. برای تحلیل محتوا مراحل مختلفی طی می‌شود. از جمله این مراحل می‌توان سه مرحله عمده زیر را ذکر نمود:

۱- مرحله قبل از تحلیل (آماده‌سازی و سازمان‌دهی)

۲- بررسی مواد (پیام)

۳- پردازش نتایج (۱۵)

کانون توجه این پژوهش به مرحله سوم تحلیل محتوا یعنی پردازش داده‌های جمع‌آوری شده از پیام است. یعنی پس از رمزگذاری پیام و مقوله‌بندی آن، اطلاعات به‌دست‌آمده تحلیل شدند. امروزه، فنون بسیاری در این خصوص ارائه شده است که اساس آن‌ها بر درصدگیری از فراوانی مقوله‌ها است. این دسته از فنون دارای مشکلات ریاضی خاص خود می‌باشند که نتایج آن‌ها را کم اعتبار خواهد کرد. در این پژوهش تلاش شده است از روش جدیدی که برگرفته از نظریه سیستم‌هاست، برای پردازش نتایج استفاده شوند. این روش «آنتروپی شانون» است که پردازش داده‌ها را در بحث تحلیل محتوا با نگاه جدید و به‌صورت کمی و کیفی مطرح می‌کند. بر اساس این روش تحلیل داده‌ها، در تحلیل محتوا بسیار قوی‌تر و معتبرتر عمل می‌کند (۱۶). آنتروپی در تئوری اطلاعات، شاخصی است برای اندازه‌گیری عدم اطمینان که به‌وسیله، یک توزیع احتمال بیان می‌شود. بر اساس این روش که به مدل جبرانی مشهور است، محتوای طرح از نظر پاسخگو (کل متن قرآن کریم) است. روایی مؤلفه‌های سلامت با استفاده از نظرات متخصصان حیطه سلامت و حوزه سنجیده شده است. برای اطمینان از صحت و درستی از نتایج تحلیل‌ها، اسناد بالادستی علاوه بر محقق؛ توسط هشت نفر دیگر که متخصص در زمینه سلامت و حوزه بودند، نیز مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت و به‌منظور برداشت یکسان از فرم تحلیل محتوا، همکاران پژوهش در ارتباط با سلامت، مؤلفه‌های آن و واحدهای تحلیل با یکدیگر هماهنگ شدند.

در ابتدا پیام بر حسب مقوله‌ها به‌تناسب هر پاسخگو در قالب فراوانی شمارش می‌شود. بر اساس داده‌های جدول فراوانی مراحل زیر به ترتیب انجام می‌شود (۱۷).

مرحله اول: ماتریس فراوانی‌های جدول فراوانی باید به‌نجار

کامل در جدول ۱ به عرصه نمایش گذاشته شود. به طوری که علاوه بر ذکر خطابات مربوط به سلامت، تعداد آن‌ها نیز برشمرده شده و جمع آیات بیان گشته است. سؤال اول: به ابعاد سلامت در خطابات خاص و عام به چه میزان اشاره شده است؟

بر اساس جدول ۱ می‌توان بیان داشت که بیشترین میزان اشاره در خطابات عام مربوط به سلامت معنوی با ۱۸ آیه و کمترین اشاره به سلامت خانواده و اقتصادی با هرکدام یک مورد اشاره است. از سویی نیز در خطابات خاص بیشترین اشاره به سلامت معنوی با ۵۲ مورد و کمترین اشاره به سلامت جنسی با ۱ مورد اشاره است. از سویی نیز در میان خطابات خاص و عام بیشترین اشاره به سلامت معنوی با ۷۰ مورد و کمترین اشاره به سلامت جنسی با ۱ مورد بوده است. از سویی به بقیه موارد نیز در این میان اشاره شده است. سؤال دوم: میزان ضریب اهمیت هرکدام از ابعاد مورد توجه خطابات خاص و عام چقدر است؟ جهت پاسخ به سؤال دوم پژوهش ابتدا داده‌های به دست آمده به تفکیک مطابق با جدول ۲ بهنجار شده است.

داده‌های بهنجار شده نیز جهت تعیین میزان ضریب اهمیت و رتبه‌های حاصل از آن برای مؤلفه‌های سلامت در سطح خطابات خاص و عام در روش آنتروپی شانون به کار گرفته شدند و مشخص گردیدند که در جدول ۳ بدان پرداخت شده است.

در نهایت می‌توان گفت که در میان مؤلفه‌های سلامت در سطح خطابات خاص و عام بیشترین ضریب اهمیت مربوط به سلامت معنوی با میزان ۰/۲۸۷ بوده که در رتبه اول و کمترین میزان ضریب اهمیت مربوط به سلامت جنسی با میزان ضریب اهمیت ۰/۰۲۲ است که در رتبه هفتم قرار دارد. از سویی سلامت اخلاقی با میزان ۰/۲۱۵ در رتبه دوم، سلامت اجتماعی با میزان ۰/۱۳۴ در رتبه سوم، سلامت تغذیه با میزان ۰/۱۱۲ در رتبه چهارم، سلامت جسمی و اقتصادی هرکدام با

شوند که برای این کار از این رابطه استفاده می‌شود:

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} \quad (i=1, 2, 3, \dots, m, j=1, 2, \dots, n)$$

$F =$ فراوانی مؤلفه $P =$ هنجار شده ماتریس فراوانی $i =$ شماره پاسخگو

$n =$ تعداد مؤلفه $m =$ تعداد پاسخگو $z =$ شماره مؤلفه مرحله دوم: بار اطلاعاتی هر مقوله را محاسبه کرده و در ستون‌های مربوط قرار می‌دهیم و برای این منظور از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m [p_{ij} \ln p_{ij}] \quad (i=1, 2, 3, \dots, m, j=1, 2, \dots, n) \quad k = \frac{1}{\ln M}$$

$E_j =$ بار اطلاعاتی $P =$ هنجار شده ماتریس فراوانی $i =$ شماره پاسخگو

$m =$ تعداد پاسخگو $z =$ شماره مؤلفه $\ln =$ لگاریتم $n =$ تعداد مؤلفه

مرحله سوم: با استفاده از بار اطلاعاتی نشانگرها، ضریب اهمیت هر یک از نشانگرها محاسبه می‌شود. هر نشانگری که دارای بار اطلاعاتی بیشتری باشد از درجه اهمیت W_j بیشتری برخوردار است.

$$W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^m E_j}$$

$E_j =$ بار اطلاعاتی $W_j =$ درجه اهمیت $z =$ شماره مؤلفه $n =$ تعداد مؤلفه

لازم به ذکر است، در محاسبه JE مقادیر $J_i P$ که برابر صفر باشد به دلیل بروز خطا و جواب بی‌نهایت در محاسبات ریاضی با عدد بسیار کوچک ۰.۰۰۰۰۱ جایگزین شده است.

یافته‌ها

در قسمت حاضر سعی بر آن است تا به داده‌های مستخرج از خطابات خاص و عام در حوزه ابعاد سلامت پرداخته شود. از این سو تلاش بر آن شده است تا داده‌های به دست آمده به طور

میزان ۰/۱۰۴ در رتبه پنجم و سلامت خانواده با میزان ضریب اهمیت ۰/۰۷۶ است.

جدول ۱. توزیع فراوانی مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص و عام قرآن

توزیع فراوان مؤلفه‌ها سلامت در خطابات خاص				توزیع فراوان مؤلفه‌ها سلامت در خطابات عام			
سلامت معنوی		سلامت اخلاقی		سلامت معنوی		سلامت اخلاقی	
آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات
بقره ۱۵۳-۱۷۲-۱۸۳-۲۰۸، عمران ۱۰۰-۱۰۲-۱۴۹-۱۵۶، نساء ۴۳-۵۹-۱۳۶-۱۴۴، مائده ۲-۶-۹۵-۹۴-۹۰-۵۷-۵۴-۳۵-۱۱-۶، انفال ۱۰۱-۱۰۵-۲۹-۲۷-۲۴-۲۰، توبه ۴۵، انفال ۲۸-۲۳، حج ۷۷، نور ۲۱، احزاب ۹-۴۱-۵۶، محمد ۷-۳۳، حجرات ۱، حدید ۲۸، حشر ۱۸، ممتحنه ۱-۱۰، صف ۱۰-۱۴، جمعه ۹، منافقون ۹، تحریم ۸، عنکبوت ۵۶	۵۲	بقره ۱۰۴-۲۶۴-۲۷۸، عمران ۱۱۸-۲۰۰، نساء ۲۹-۱۳۵، مائده ۲-۸۷، توبه ۱۱۹، حج ۷۷، احزاب ۵۳-۷۰، حجرات ۲-۶-۱۱-۱۲، مجادله ۹-۱۱، صف ۲، زمر ۱۰، تغابن ۱۴	۲۳	بقره ۲۱-۱۶۸، نساء ۱-۱۷۰-۱۷۴، اعراف ۱۵۸، یونس ۵۷-۱۰۴-۱۰۸، اعراف ۳۵، حج ۱-۵-۴۹-۷۳، لقمان ۳۳، فاطر ۱۵، یس ۶۰، انشقاق ۶	۱۸	اعراف ۲-۳۵، یونس ۲۳، لقمان ۳۳، فاطر ۵، حجرات ۲۰، انفطار ۶	۸
سلامت اجتماعی		سلامت تغذیه		سلامت اجتماعی		سلامت تغذیه	
آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات
بقره ۱۷۸-۱۷۹-۲۵۴-۲۶۴، مائده ۲-۸، انفال ۲۷-۲۴، نور ۲۷، مجادله ۱۲	۱۰	بقره ۱۷۲-۱۷۳-۲۶۴، مائده ۲-۸۷-۹۰	۶	نساء ۱، مائده ۵۱	۲	بقره ۱۶۸، اعراف ۳۱، حج ۵	۳
سلامت جسمی		سلامت اقتصادی		سلامت جسمی		سلامت اقتصادی	
آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات
بقره ۱۸۳، نساء ۴۳، مائده ۱-۶-۹۵، توبه ۹۰	۶	بقره ۲۵۴-۲۷۸-۲۸۲، عمران ۱۳۰، نساء ۲۹، مائده ۱، توبه ۳۴	۷	اعراف ۲۶-۳۱	۲	اعراف ۳۱	۱
سلامت خانواده		سلامت جنسی		سلامت خانواده		سلامت جنسی	
آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات	آیات	جمع آیات
نساء ۱۹، نور ۲۷، احزاب ۴۹، تحریم ۶	۴	نور ۵۸	۱	نساء ۱	۱	جمع کل آیات مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص	۳۵
جمع کل آیات مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص	۱۰۹	جمع کل آیات مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص	۱۴۴	جمع کل آیات مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص	۳۵	جمع کل آیات مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص	۱۴۴

جدول ۲. داده‌های بهنجار شده مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص و عام

انواع مؤلفه‌های سلامت							
سلامت معنوی	سلامت اخلاقی	سلامت اجتماعی	سلامت تغذیه	سلامت جسمی	سلامت اقتصادی	سلامت خانواده	سلامت جنسی
۰/۴۷۷	۰/۲۱۱	۰/۰۹۱	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۶۴	۰/۰۳۶	۰/۰۰۹
۰/۵۱۴	۰/۲۲۸	۰/۰۵۷	۰/۰۸۵	۰/۰۵۷	۰/۰۲۸	۰/۰۲۸	-
۰/۴۸۶	۰/۲۱۵	۰/۰۸۳	۰/۰۶۲	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۳۴	۰/۰۰۶

جدول ۳. مقادیر بار اطلاعاتی، ضریب اهمیت و رتبه‌های حاصل از مؤلفه‌های سلامت در خطابات خاص و عام قرآن کریم

انواع مؤلفه‌های سلامت								مقادیر بار اطلاعاتی (Ej) و رتبه (R)
سلامت معنوی	سلامت اخلاقی	سلامت اجتماعی	سلامت تغذیه	سلامت جسمی	سلامت اقتصادی	سلامت خانواده	سلامت جنسی	
۰/۴۲۰	۰/۲۱۰	۰/۱۴۰	۰/۱۰۲	۰/۱۰۲	۰/۱۱۲	۰/۰۷۷	۰/۰۲۷	ضرب اهمیت (Wj) در خطابات خاص
۱	۲	۳	۵	۵	۴	۶	۷	رتبه (R) در خطابات خاص
۰/۲۹۰	۰/۲۳۰	۰/۱۱۵	۰/۱۴۸	۰/۱۱۵	۰/۰۷۱	۰/۰۷۱	-	ضرب اهمیت (Wj) در خطابات عام
۱	۲	۴	۳	۴	۵	۵	-	رتبه (R) در خطابات عام
۰/۲۸۷	۰/۲۱۵	۰/۱۳۴	۰/۱۱۲	۰/۱۰۴	۰/۱۰۴	۰/۰۷۶	۰/۰۲۲	ضرب اهمیت (Wj) در خطابات خاص و عام
۱	۲	۳	۴	۵	۵	۶	۷	رتبه (R) در خطابات خاص و عام

بحث و نتیجه‌گیری

قرآن کریم به‌عنوان کتابی آسمانی با اعجاز فراوان، از اول نزولش بر پیکره جهان سایه برانداخته و همواره موردتوجه بشریت بوده و اعجاز آن موردعنایت همگان است. کتابی که نه فقط منحصر به زمان خویش، بلکه متعلق به تمام اعصار بشری است تا بشر تا زمانی که وجود دارد بتواند از الطاف آن بهره‌مند گشته و درست‌ترین مسیر سعادت و خوشبختی را در پیش گیرد. در این میان باید اشاره داشت که قرآن کریم در میان آیات خویش، خطباتی را بر مخاطبان خویش داده که شامل بر خاص و عام بوده و ضمن تأثیرگذاری بیشتر از این طریق جرقه هدایت و رحمت را در وی به ارمغان آورده است. بر این اساس نیز از جمله مقوله‌ها و مؤلفه‌هایی که قادر بر آنیم تا آن را در میان خطابات قرآنی موردبررسی قرار دهیم، مؤلفه‌های سلامت است که در پژوهش حاضر نیز بدین امر پرداخته شد. به‌طوری‌که مؤلفه‌های سلامت در سطح خطابات خاص و عام موردتوجه قرار گرفت و نسبت به تجزیه و تحلیل آن اهتمام شد. بر این اساس در سطور بعدی سعی بر آن است تا علاوه بر گزارشی از یافته‌ها به تطبیق و تبیین آن‌ها پرداخت شود.

باید بیان داشت طبق شمارش به‌عمل‌آمده از سطح خطابات خاص و عام در سطح قرآن کرم از منظر سلامت و مؤلفه‌های آن ب سلامت معنوی با میزان ۷۰ مورد بیشترین توجه و به مؤلفه سلامت جنسی با میزان ۱ مورد کمترین توجه

شده است. از سویی نیز به مؤلفه سلامت اخلاقی به میزان ۳۱ مورد، سلامت اجتماعی ۱۲ مورد، سلامت تغذیه ۹ مورد، سلامت جسمی به میزان ۸ مورد، سلامت اقتصادی به میزان ۸ مورد و سلامت خانواده به میزان ۵ مورد اشاره است. از این سو باید بیان داشت که سلامت معنوی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد سلامت که شامل بر روح و روان انسان بوده و قادر است تا با تأمین سلامت روحی و روانی آن، انسان را به بالاترین درجات کمال بشری رسانده و از این سو نیز از خسران آدمی جلوگیری کرده و سعادت در دنیا و آخرت را در پی خویش برای آدمی داشته باشد. از این سو است که درجه اهمیت آن به حدی است که قرآن کریم بدان توجه داشته و آن را مورد اهتمام خویش قرار داده است. از سویی نیز این کتاب وحیانی بر سلامت اخلاقی اهتمام تام داشته و در خطابات خویش بدان پرداخته است؛ از این سو باید بیان داشت که اخلاق، منش، کردار و رفتار انسان به حدی مهم است که می‌تواند هم او را به برترین فضایل رسانده و از سویی نیز نامطلوب بودن آن می‌تواند بشر را در ورطه‌ی هلاک و نابودی قرار دهد و انسانیت را در وی تضعیف کرده و بشر را در رویارویی با زندگی‌ای حیوانی قرار نهد. از این سو است که توجه انسان اخلاق و سلامت آن در خویش بسیار مهم بوده و مورد اهتمام قرآن نیز است. در این میان نیز سلامت اجتماعی بسیار حائز توجه است. چراکه باید بیان داشت کمال بشری صرفاً از طریق سلامت فردی آن به دست نخواهد آمد و این مستلزم

بررسی و تطبیق مؤلفه‌های سلامت احصا شده...

آن است که اجتماع و افراد آن و رویه و روند حاکم بر اجتماع نیز سالم باشد. به طوری که بروکراسی حاکم بر جامعه، عقاید، ایدئولوژی حاکم بر جامعه از درجه اهمیت والایی برای وصول بشر به فضایل والای انسانی بسیار ضرورت دارد. از این رو است که قرآن کریم بدین امر نیز توجه داشته و به آن تأکید نموده است. از طرفی نیز مقوله خانواده، تشکیل آن، توجه به آن و گذاشتن آن در سیری مستقیم و شایسته همواره مورد عنایت قرآن بوده است؛ چراکه باید بیان داشت که اولین بستر حیات بشری در سطح خانواده بوده و حساس‌ترین مراحل رشد بشری که از آن تأثیر پذیرفته و در آینده خویش آن را مورد پیشه خود می‌سازد، از اهمیت والایی برخوردار است. به طوری که بستر سالم خانواده می‌تواند منجر به آینده‌سازان و جامعه‌سازانی متمدن، کمال‌گرا، صداقت‌پیشه باشد و از سویی نیز می‌تواند افرادی را از خود بیرون نهد که جامعه را به ورطه هلاکت برساند. از این سو امر حاضر بسیار مهم و ضروری است که قرآن کریم بدان توجه داشته است. از طرفی نیز قرآن کریم به سایر مقولات سلامت نیز پرداخته است و به اهمیت آن اهتمام ورزیده است. البته لازم به توجه است که در پژوهش حاضر صرفاً به خطابات یا ایهاالناس و یا ایهاالمونون پرداخته شده و مؤلفه‌های استخراج‌شده در این محدوده است. از این سو مسلم است که

در سایر سطوح قرآن کریم به انواع ابعاد و مؤلفه‌های سلامت به‌طور چشم‌گیری توجه داشته است. همچنین باید بیان داشت که در میان مؤلفه‌های سلامت در سطح خطابات خاص و عام طبق بررسی‌های به‌عمل‌آمده بیشترین ضریب اهمیت مربوط به سلامت معنوی با میزان ۰/۲۸۷ بوده که در رتبه اول و کمترین میزان ضریب اهمیت مربوط به سلامت جنسی با میزان ضریب اهمیت ۰/۰۲۲ است که در رتبه هفتم قرار دارد. از سویی سلامت اخلاقی با میزان ۰/۲۱۵ در رتبه دوم، سلامت اجتماعی با میزان ۰/۱۳۴ در رتبه سوم، سلامت تغذیه با میزان ۰/۱۱۲ در رتبه چهارم، سلامت جسمی و اقتصادی هرکدام با میزان ۰/۱۰۴ در رتبه پنجم و سلامت خانواده با میزان ضریب اهمیت است. در راستای یافته‌های به‌عمل‌آمده نیز می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه داد: ۱- مطلوب آن است که سلامت معنوی و مؤلفه‌های آن مورد توجه قرار گرفته و برای مردم تبیین شود. ۲- بهتر است که سلامت اخلاقی و تبعاتی که حالت مطلوب آن دارد برای مردم تبیین شود. ۳- پیشنهاد می‌گردد تا به سلامت اجتماعی در سطوح منابر، رسانه، آموزش توجه گردد و به اهمیت آن پرداخته شود. ۴- به محققان دیگر پیشنهاد می‌گردد که مؤلفه‌های سلامت را در سایر سطوح قرآن مورد بررسی قرار دهند.

References

1. Badhari, Moghad. Eternal calls in Quranic addresses. Mashkat, 2013, (120): 52-71. (in Persian)
2. Darvishi Rokni, Nazanin; Golfam, Arslan and Hajikhani, Ali. Examining the address in the Qur'an based on Jacobson's communication model, relying on three audiences: Man, Bani Adam and Nas. Literary-Quranic Researches, 2019, 8(2): 49-70. (in Persian)
3. Ehtshamiya, Mohsen. Quranic addresses: special address, general meaning. Safinah Qur'an and Hadith Specialist Quarterly, 2015, 12(46): 10-25. (in Persian)
4. Majlesi, Mohammad Bagher. Bahar Al-Anwar. Beirut: Al-Wafa Institute, third edition, 2000. (in Arabic)
5. Ibn Babuyeh, Muhammad bin Al (Sheikh Sadouq). Ayun Akhbar al-Reza. Tehran: Neshar Jahan, 1958. (in Arabic)
6. Tawaklizadaeh, Saeed and Razavi, Rasool. Case studies of the expression "Yaiyaha Al-Dhin Amenu" in the Holy Qur'an by examining the approach of jurists. The two-quarter scientific research journal of jurisprudential research to ijthad, 2021, 5(9): 112-91. (in Persian)
7. Siyuti, Jalaluddin Abdul Rahman. Al-Itqan fi Ulum al-Qur'an, translated by Seyyed Mehdi Haeri, Tehran: Amir Kabir Publications, 1997. (in Persian)
8. Shahsundi, Shahreh and Khanezad, Omid. Linguistics of address in the Qur'an. Quranic Research, 2012, 18(2): 82-98. (in Persian)
9. Deghani, Aziz Ali; Saini, Mohammad Hossein; Moradi Zanjani, Hossein and Idrisi, Farhad. Examining the components of health and physical health from the perspective of the Quran and hadiths. Siraj Munir Quarterly, 2022, 13(44): 221-248. (in Persian)
10. Fatemina, Mohammad Ali and Amirabadi Farahani, Fatemeh. Social health in the mirror of the Quran: providing a model of a healthy society based on divine verses. Scientific quarterly of social theories of Muslim thinkers, 2021, 11(1): 121-148. (in Persian)
11. Sabriniya, Amin; Toan, Asghar; Platonian, Elaha and Aminizadeh, Mohsen. Health and its dimensions with emphasis on verses and traditions. Islam and Health Journal, 2021, 6(2): 49-58. (in Persian)
12. Ismaili-Sadrabadi, Mehdi; Jadadi, Maryam; Rafikhah, Mohsen and Taghizadeh, Zahra. Investigating the effectiveness of contemplation in the verses of the Holy Quran on increasing mental health. Interdisciplinary research on the Holy Quran, 2016, 7(1): 51-64. (in Persian)
13. Yadullahpour, Mohammad Hadi; Sidi Andi, Sidi Jalil; Rezaee, Razieh; Burhani, Mehboobe and Bakhtiari, Afssana. Examining the verses of the Holy Quran in the context of the three main dimensions of health (physical, mental and social). Islam and Health Journal, 2015, 23(3-4): 48-56. (in Persian)
14. Adib, Youssef, Azimi, Mohammad, Fathi Azar, Iskandar and Matalabi, Hossein. Analysis of the content of the plan for the fundamental transformation of Iran's education based on the assumptions of the health system with an emphasis on education. Bimonthly Scientific-Research Education Strategies in Medical Sciences, 2016, 9(3): 234-247.
15. Ahmadi, Khadija; Ranjdoost, Shahram and Azimi, Mohammad. Content analysis of English language curriculum books of the first secondary school based on Shannon's entropy method. Journal of Education Strategies in Medical Sciences, 2022, 15(5): 523-535. (in Persian)
16. Shams, Gholamreza; Marafund, Zahra and Fatehabadi, Jalil. Analyzing the factors affecting the academic status of entrance exam candidates using the Shannon entropy technique. Bi-Quarterly Journal of Educational Planning Studies, 2018, 8(16): 19-42. (in Persian)

Examining and Applying the Components of Health Listed in the Qur'anic Addresses "O People" and "O People Who Believe"

Adil Hamidvand^{1*}, Mohammad Azimi², Morteza Golshani Gehraz³, Abdollah Asadi⁴, Kazem Moazedi Aali⁴, Seyed Mehdi Hoseeni⁵

Abstract

Background and purpose: Health and its importance are always taken into consideration in the Holy Quran, so that the current issue can be understood by examining its verses. From this point of view, the aim of the present study was to examine the components of health at the level of specific and general addresses such as the addresses of "O people and O people who believe of the Holy Quran.

Methodology: The current research is an applied research that is carried out in two stages in order to achieve the findings. The first step: it has been done using descriptive and analytical qualitative research method. In this study, the triangulation method was used to extract and compile the materials; That is, the study was done based on the foundations of the verses of the Qur'an. Second step: Content analysis method is used in this research. The content of the plan from the respondent's point of view (the text of the Holy Quran) and 8 components of health extracted from these Addresses were considered and investigated by Shannon's entropy method.

Findings: The findings showed that the component of spiritual health with 70 cases in total of specific and general Addresses is the most attention paid to gender with 1 case. On the other hand, the component of moral health has been mentioned in 31 cases, social health in 12 cases, nutritional health in 9 cases, physical health in 8 cases, economic health in 8 cases and family health in 5 cases.

Conclusion: The findings of multiple components show that among the components of health extracted from some specific and general parts of the Quran, the important Addresses related to spiritual health were 0.287, which is the first rank and the lowest coefficient. to sexual health with the importance coefficient of 0.022, which ranks seventh.

Keywords: Health, Holy Quran, Specific and General Addresses

1*. Corresponding author, Instructor, Department of Islamic Studies, Ardabil University of Medical Sciences

2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, P.O. Box 889-14665, Tehran, Iran

3. Master of Educational Psychology, Allameh Amini Farhangian University, Tabriz, Iran

4. Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Ardabil University of Medical Sciences

5. Department of Islamic Studies, Farhangian University, P.O. Box 889-14665, Tehran, Iran